

نگرانی از

آموزش، خدمات و قوانین داروسازی در کشور

مراقبت از بیماران گردیده است. داروسازان به عنوان افرادی متخصص باید آموزش‌هایی متناسب با نیاز روز را فراگیرند و با افزایش مهارت‌های بالینی در امر مراقبت‌های دارویی نقشی سازنده و کلیدی ارائه نمایند.

از این رو، برنامه تحصیلی جدید داروسازی که در سال ۱۳۸۳ توسط وزارت بهداشت به دانشگاه‌های علوم پزشکی ابلاغ گردید، بنا داشت تا آموزش‌های داروسازی را از دارو محور بودن به سمت بیمار محور بودن سوق دهد. با این وجود، به دلایل مختلف، تنها در دانشگاه‌های علوم پزشکی محدودی، ابزار وزیر ساخت‌های ارائه برنامه تحصیلی داروسازی مهیا گردید و همین امر موجب شده که علی‌رغم گذشت بیش از ۱۵ سال از ابلاغ برنامه تحصیلی داروسازی، اکثر دانشکده‌های داروسازی موارد آموزشی مندرج در این برنامه تحصیلی و زیرساخت‌های آن را فراهم نکرده و هنوز به شکل مرسوم دهه‌های گذشته فراگیران را آموزش دهند در این بین انتظار می‌رفت بارها و بارها برنامه تحصیلی داروسازی مورد بازبینی قرار گیرد و هم‌راستا با سایر علوم پزشکی در کشور، پویایی لازم در آموزش داروسازی ایجاد شود.

بی‌شک هر گونه غفلت در تغییر محتوای آموزش دوره داروسازی و همچنین تغییر نحوه ارائه واحد‌های درسی و از طرفی، عدم تغییر در دوره‌های کارورزی موجب خسران در فعالیت‌های حرفه‌ای داروسازان آینده خواهد شد.

رسالت داروساز ارائه خدمات بیمار محور، حضور موثر در تیم‌های درمانی و بالینی، استفاده و به‌کارگیری دانش مبتنی

پایان سال تحصیلی فرصتی ایجاد می‌نماید تا نگاهی داشته باشیم به دستاوردهایی که در این مقطع زمانی داشته‌ایم. مرور روزهای گذشته نه تنها فراز و نشیب‌های گذشته را نشان می‌دهد بلکه می‌تواند راهگشای قدم‌های آینده نیز باشد. این تجربه‌ها می‌توانند به عنوان سرمشق و چراغ راهنمای سال پیش رو قرار گیرند. این بازبینی می‌تواند زمینه‌ساز فرصت‌های نو در رشته و حرفه داروسازی باشد. در سطوح مختلف می‌توان عملکردها و فعالیت‌های انجام شده را مورد ارزیابی و بازبینی قرار داد. چه به عنوان یک متخصص، چه در سطوح کلان‌مدیریتی و سطوح سیاست‌گذاری فعالیت‌های انجام شده قابل بررسی می‌باشد.

به عنوان یک متخصص در حوزه سلامت و درمان، مراقبت از بیماران و ارائه خدمات دارودرمانی جز لاینفک وظایف حرفه‌ای داروساز می‌باشد. از این رو، در حوزه‌ای ارائه خدمات و همچنین تربیت نسلی از داروسازان که بتوانند رسالت حرفه‌ای خود را به درستی انجام دهند، سه حوزه آموزش، خدمات (بسته‌ترها، زیرساخت‌ها) و قوانین باید مورد کارشناسی و بازبینی قرار گیرد.

■ آموزش فراگیران داروسازی

■ **ارایه خدمات مراقبت از بیماران**، یکی از چالش‌های مستمر نظام سلامت می‌باشد. پیچیدگی علوم پزشکی، علوم دارویی و تغییر در الگوی جمعیتی جوامع از جمله دلایلی هستند که موجب ضرورت ارائه خدمات داروسازی در سطوح مختلف

نمی باشد. بیمارستان ها و محیط های بالینی می توانند شاهد شکوفایی خدمات داروساز در عرصه توزیع دارو و تجهیزات با استفاده از سیستم های نوین توزیع دارو به جهت افزایش کیفیت مراقبت از بیماران و کاهش خطاهای ناشی از دارو درمانی و افزایش سلامت (safety) و کاهش خطر پذیری بیماران باشد.

متأسفانه، مطرح نمودن نگاه های چند جانبه و فراگیر از سمت افراد صاحب صلاحیت و تصمیم گیر در نظام آموزشی داروسازی و همچنین در سطوح سیاست گذاری موجب شده که تنها عرصه های بسیار محدودی جهت خدمات داروسازان مطرح گردد و در صورت مطرح نمودن حیطه های نوین در ارائه خدمات دارویی به دلیل عدم آشنایی افراد تصمیم گیر با مطرح نمودن افزایش هزینه ها توسط این افراد عملاً موانع ارتقا آموزش داروسازان و نهایتاً جلوگیری از تغییر در فعالیت های حرفه ای داروساز را سبب می گردند. حال آن که در دیگر عرصه های علوم پزشکی، متناسب با پیشرفت های انجام شده در سایر نقاط جهان ابزار و سایر موارد مورد نیاز تهیه و عرصه های لازم ایجاد می شود و فرصت آموزش و ارائه خدمات نوین به فراگیران داده می شود. به عنوان مثال، در مراکز درمانی آموزش دانشگاهی به خصوص در دانشگاه های تیپ یک تهیه و خرید یک MRI به مبلغ چند میلیون دلار بارها و بارها انجام شده اما هزینه نمودن چند صد هزار دلار در جهت تجهیز و مکانیزه نمودن داروخانه همان مراکز که حدود ۳۰٪ گردش مالی این مراکز را به خود اختصاص می دهد تا امروز غیر قابل تصور بوده است. این روند باید تغییر یابد، زیرا تمام ارکان یک سیستم باید با یک دیگر رشد نمایند تا بتوانند سرویس های علمی و منطقی ارائه نمایند.

■ ارزیابی نحوه ارائه خدمات در جامعه

بدون شک اکثریت جامعه داروسازی نهایت سعی و اهتمام خود را در ارائه خدمات دارویی به بیماران و نظام سلامت داشته اند. اگرچه با بی مهری فراوان از سوی نهادهای قانون گذار مواجه می باشند. برای ایجاد یک رفتار حرفه ای و

بر شواهد، ارتقای توانمندی در جهت استفاده از انفورماتیک در راستای ارتقا سلامت جامعه می باشد. در این راستا دانشکده های داروسازی باید مکلف شوند تمامی امکانات و توانمندی خود را در جهت آموزش افرادی توانمند در راستای منشور حرفه ای داروساز به کار گیرند تا افرادی متناسب با روح و سرشت بالینی رشته داروسازی تربیت شوند.

دبیرخانه آموزش داروسازی در راستای اعتبار بخشی باید حرکات اساسی را انجام دهد و با برقراری ارتباط تنگاتنگ در دانشکده های داروسازی سراسر کشور، زیر ساخت های موجود را بررسی نموده و در اعتبار بخشی و ارزیابی دانشکده ها اجرای برنامه تحصیلی و امکانات دانشکده ها در جهت ارائه آموزش های بالینی و حضور فراگیران در عرصه های بالینی را بیش از پیش مورد توجه قرار دهد.

در آموزش پزشکی تصور این که فراگیران بتوانند تنها در محیط دانشکده پزشکی و بدون مواجه با بیمار و بدون قرار گرفتن در محیط واقعی ارائه خدمات درمانی آموزش داده شوند، کاملاً غیر قابل قبول می باشد. تمام افراد درگیر در آموزش می دانند که نتیجه چنین آموزشی کاملاً شکست خورده خواهد بود. متأسفانه، سال ها است که در آموزش داروسازی سخت ترین و پیچیده ترین مطالب و کتاب های آموزشی در اکثر دانشکده های داروسازی تدریس می شوند اما به دلیل نبود محیط آموزشی واقعی، عدم ارتباط با عرصه های بالینی، نبود داروخانه های آموزش محور، نبود محیط آموزشی در بیمارستان، عدم حضور در عرصه های داروسازی بیمارستانی و... آموزش های داده شده تنها به صورت تئوری بوده و مهارت های لازم را در فراگیر ایجاد نمی نماید.

همین امر موجب شده که نه تنها در آموزش داروسازی هم راستا با سایر علوم بالینی هدف گذاری نکرده باشیم بلکه در ارائه خدمات نیز، خدمات قابل انجام توسط داروسازان توسط نظام سلامت هدف گذاری نشده است. در اکثر موارد، فعالیت های حضور داروساز در عرصه توزیع دارو و تجهیزات محدود شده است. حال آن که در همین عرصه نیز خدمات انجام شده متناسب با پیشرفت های انجام شده در جهان کنونی

داشتن قوانین ساده و شفاف در فعالیت های حرفه ای داروساز است. قطعاً موارد بیشمار دیگری در عرصه قانون گذاری باید مورد توجه قرار گیرد.

نبودن زیر ساخت های لازم قانونی و حرفه ای جهت مستند سازی فعالیت های خدماتی داروساز موجب زیان های جبران ناپذیری به حرفه داروسازی و در عرصه دارودرمانی شده است. در انتها، پیشنهاد می نمایم با بازبینی مجدد و منطقی در برنامه آموزشی داروسازی توسط دبیرخانه مربوطه و ملزم نمودن تمام دانشکده ها به اجرای آن با کمک و سرمایه گذاری وزارت بهداشت در عرصه های مربوطه باید تغییر اساسی در آموزش و ارائه خدمات انجام گیرد. در مرحله بعدی و همزمان با مرحله اول دانشکده های داروسازی باید مسؤولیت مدیریت داروخانه های بیمارستانی دانشگاه خود را به عهده گرفته همچون دانشکده های پزشکی که مسؤولیت بخش های درمانی و درمانگاه ها را به عهده گرفته اند و در نتیجه، موجب توسعه خدمات نوین دارویی در عرصه های بالینی گردند. دانشکده های داروسازی و انجمن های مختلف در حیطه داروسازی باید با همکاری سازمان غذا و دارو، نظام پزشکی و مجلس شورای اسلامی قوانین مربوط به ارائه خدمات دارویی را بازبینی و به صورت منطقی و علمی ارتقاء دهند.

آنچه مسلم است این تغییرات در کشورهای پیشرفته در راستای تثبیت جایگاه داروساز صورت گرفته و در ابعاد مختلف انجام شده است. آموزش ها باید منطبق بر نیاز جامعه وهم راستا با دیگر رشته های بالینی باشد بدان معنی که اگر هر کدام از این مولفه ها نتوانند و نخواهد تغییر کنند، حضور حرفه ای داروساز با چالش هاو مشکلات عمده ای روبرو خواهد شد و دیری نمی پاید که با حضور سایر رشته ها و افزایش فن آوری نقش های سنتی که برای حرفه داروسازی تعریف شده است کمرنگ تر و کم توان تر خواهد شد و جایگاه داروساز تضعیف و یا حتی از بین خواهد رفت.

دکتر خیرالله غلامی

متناسب با رسالت داروسازی، سیستم های فعلی باید، اعتبار بخشی خود را به سمت رسالت اصلی حرفه که ارائه خدمت به بیمار می باشد، سوق دهند. آموزش داروسازی در راستای ارائه خدمت به بیماران بالفطره بالینی می باشد، از آنجا که داروساز به طور مستقیم به بیماران ارائه خدمت می نماید، یک فرد بالینی است، در اعتبار بخشی محیط های ارائه خدمت داروسازان مانند داروخانه های شهری، داروخانه های بیمارستانی، بخش های درمانی و ... باید تلاشی مضاعف در تغییر اعتبار سنجی فعالیت های انجام شده و همچنین ارزیابی استانداردهای محیط کار انجام گیرد. نبود محیط کاری متناسب با فعالیت های حرفه ای داروساز، زمینه خدمات نوین را ایجاد نمی کند. بنابراین، انتظار می رود نهادهای نظارتی علاوه بر آگاه بودن به چالش های فعلی، عرصه حضور داروخانه های خدمات محور را بیش از پیش فراهم کنند.

■ بسترها و زیر ساخت ها و قوانین

یکی از چالش های اصلی حضور متخصص داروسازان نبود قوانین حمایت گر و متناسب با رسالت داروساز می باشد. یکی از عرصه های خدمات داروساز باید ارائه آموزش دارویی به بیماران باشد اما در این ارتباط هیچ گونه قانون صریحی وجود ندارد. همچنین حداقل وظیفه داروساز اطمینان از سلامت (Safety) و درستی دارو در زمان تحویل دارو به بیمار می باشد. متأسفانه، نامشخص بودن قوانین در این حوزه نیز باعث شده که داروسازان نتوانند فعالیت های خود را به طور واضح و مشخص انجام دهند. اگر در زمان تحویل یک نسخه به بیمار، داروساز متوجه یک تداخل بسیار مهم بین داروهای فعلی بیمار و داروهای قدیمی بیمار شود و مطلع شود که پزشک از داروهای قبلی بیمار آگاه نبوده است، با قوانین فعلی داروساز نمی تواند نسخه بیمار را تحویل ندهد یا تحویل نسخه به بیمار فقط با توضیح و تذکر شفاهی همراه است، در صورتی که بیمار با استفاده از دارو دچار مشکلات ناشی از مصرف داروها گردد و می تواند عواقب حقوقی به دنبال داشته باشد. این موضوع ساده یکی از بدیهی ترین موارد در خاطر نشان نمودن نیاز به